

Főző Ágnes

Színházi nevelési hálózat a közoktatásért

A magyarországi színházi nevelési szervezetek 2009. március 12-én szakmai fórumot szerveztek *Színházi nevelési hálózat a közoktatásért* címmel. Ennek célja szakmai párbeszéd kezdeményezése volt a hazai színházi nevelési társulatok és a közoktatáshoz kapcsolódó civil szervezetek között, nagy hangsúllyal bevonva a kormányzat képviselőit is. A helyszínt adó Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karán a kis létszámú, ám annál aktívabb résztvevői gárda a színházi nevelési társulatok jeles képviselőiből, a drámapedagógia szakértőiből, a kormányzat munkatársaiból, valamint érdeklődőkből állt. A Magyar Drámapedagógiai Társaságot Kaposi László képviselte, ám a nézők soraiban helyet foglalt Trencsényi László, a Magyar Pedagógiai Társaság főtitkára is.

A szakmai fórum első részében előadásokat hallgathattunk meg a színházi nevelésről, különféle nézőpontokból. Takács Gábor a Káva Kulturális Műhely szakmai vezetője a társulatok szemszögéből vizsgálta meg a kérdéskört. Előadása elején történeti áttekintést kaphattunk a magyarországi színházi nevelésről, valamint mai helyzetéről. Az előadó kifejtette, hogy a színházi nevelés valójában a drámapedagógiai tevékenység azon ága, amelyben más dramatikus tevékenységformáktól eltérően nagyobb teret kap a színházi formanyelv alkalmazása. Hazánkban körülbelül tizenhét éve terjedt el, s az angol Theatre in Education elnevezés után a TIE rövidítést használjuk rá. Magyarországon ez egyfajta gyűjtőfogalom, Takács Gábor azonban hangsúlyozta, hogy egy olyan színházi nevelési programról van szó, amelyben a színház kulcsfontosságú, de minden esetben csupán eszköz, tehát mindig alárendeltje annak a témának, amellyel valamilyen változást szeretnének elérni a társulatok. Továbbá kiemelte a változás fogalmát, hiszen a programok célja az, hogy valamilyen társadalmi, erkölcsi vagy lélektani problémában aktívan mélyüljenek el a résztvevők.

Az előadó kiemelte, hogy bár kilenc külön társulat működik itthon, ezek mégis egy nagyobb egységet alkotnak immáron négy-öt éve Színházi Nevelési Társulatok Országos Hálózata néven. Ezek a társulatok – 21. Színház, Garabonciás Színtársulat, Kalimpa, Káva, Kerekasztal, Méta, Montázs, Nyitott Kör, Szabad Kurzus – laza szövetséget alkotva, egymást erősítve, fejlesztve közösen küzdenek a fennmaradásért. Igen, küzdenek, hiszen bármennyire is hasznos lenne ezt a nevelési formát szélesebb körben is elterjeszteni, sajnos még mindig csak a szerencsésebb gyerekek, a nyitottabb szellemiségű iskolák tanulói részesülhetnek ebben az élményben. Felmerült kérdésként az előadáson, hogy ez a csekély létszám minek is köszönhető. Egyrészt annak, hogy a célcsoportot – amely két nagy korcsoportot foglal magában, az általános iskolásokat és a középiskolásokat – a délelőtti órákban kívánják megszólítani. Délelőtt, amikor a klasszikus iskolai rendszer szerint tanórák, szakórák folynak. Délelőtt tartják a foglalkozásokat, s emellett csak nagyon ritkán viszik ki az iskolákba az előadásokat. Az esetek nagy részében művelődési intézményekben folynak ezek a nevelési-művészeti programok, hiszen a témákból adódóan a cél mindenképpen az olyan általános élethelyzetekhez való bensőséges viszony kialakítása, amely az iskolától, a kötelezettségektől távol esik, tehát alkalmas az önkéntes motiváció elérésére.

A 2008–2009-es évadban a Nemzeti Civil Alap pályázati támogatásának köszönhetően, a Színházi Nevelési Társulatok Országos Hálózata egyéves szakmai akciósorozatot valósíthat meg. Ennek keretében találkozók, fórumok, belső képzések is folynak. Ezek a programok remélhetőleg elősegítik a következő évek munkáját, s így talán nagyobb mértékben lehet elterjeszteni az oktatásban a színházi nevelést. Takács Gábor hozzátette, hogy mindezek ellenére az előző év sem telt el munka nélkül, hiszen 2008-ban összesen 412 programot

valósított meg a kilenc társulat, ez pedig 21 különböző előadást jelent. Elgondolkodtató kérdésekkel zárta beszédét a Káva szakmai vezetője: „Vajon mi ennek az egész akcióorozatnak a társadalmi hasznossága? Mennyire tudatosan választják ki ezeket a programokat, és mennyire a kulturális szórakoztató centrum részei?”

A második előadást Tóth Zsuzsannától, a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Művészeti Programok Főosztályának vezetőjétől hallgathattuk meg. Ennek középpontjában a kultúra és a közművelődés kapcsolata állt. Beszámolt a Művészeti Programok Főosztály munkájáról, így megtudhattuk, hogy tevékenységük többrétű, de elsődleges s legfontosabb céljuk az amatőr művészek, művészetek segítése, az egyes szakágakról az információk összegyűjtése, rendezvények szervezésének támogatása, illetve versenyek, pályázatok kiírása. Hangsúlyozta az amatőr társulatok közösségteremtő, kohéziós erejét, s a hagyományörzés fontosságára hívta fel a hallgatóság figyelmét. Tóth Zsuzsanna szerint a színházi jelenlét nagymértékben befolyásolja az iskolák életét, ezért lenne olyan rendkívül fontos a színházi nevelési programok elterjedése, elterjesztése hazánkban, hiszen külföldön egy már jól működő rendszer bizonyította az eredményességét. Ennek egyik népszerűsítési formái a nyári táborok lehetnének.

A házigazda szerepét is betöltő Novák Géza Máté, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Karának oktatója s egyben a 21. Színház szakmai vezetője folytatta az előadások sorát. A 21. Színház 1998-ban alakult, céljuk, hogy az iskolai keretek között nehezen kezelhető problémákkal komplex drámafoglalkozásokon és színházi nevelési programokon foglalkozzanak, drogprevenciós és bűnmegelőzési projekteket, drámapedagógiai kutatásokat valósítsanak meg, továbbá alternatív, kísérletező színházi előadásokat hozzanak létre. Novák Géza Máté azonban elsősorban nem a 21. Színházról beszélt, hanem beszámolt egy olyan finnországi programról, amelyen gyógypedagógus hallgatókkal volt jelen. A kéthetes rendezvényen a szenvedélybetegségek művészetterápiás kezeléséről esett szó. A festés, az éneklés, a hangszerhasználat mellett a dramatikus technikák is bekerültek a terápiás kezelésekre. Fontossá vált ebből a szempontból a dráma és a színház, hiszen segítségükkel rendkívüli sikerek érhetők el ezeken a területeken is, hiszen a művészetterápia lehetőséget nyújt az embereknek megélni a kimondhatatlant, kimondani az addig nem tudottat és kifejezni azt, ami bennük munkál. Előhozza a rejtőző kreativitást, segíti a közös tudat életre keltését, az út megtalálását.

Az első rész záróelőadását Perényiné Losonczi Júlia, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Művészeti Főosztályának referense tartotta, elsősorban munkájukról és a minisztérium által kiírt pályázati lehetőségekről. A Művészeti Főosztály ágazati irányítási tevékenysége az önkormányzati művészeti intézményekre is kiterjed, szakmailag segíti az önkormányzatok intézményfenntartó tevékenységét, és gyakorolja a jogszabályokban meghatározott minisztériumi kötelezettségeket és jogokat. Elősegíti továbbá a különböző művek, művészeti produkciók külföldi szereplését, illetve a külföldiek itthoni bemutatását, s szakmailag támogatja a külföldön működő magyar intézeteket. Felhívta a hallgatóság figyelmét arra, hogy a 2009-es évben a korábbiakhoz képest sok a színházi nevelési pályázat, s közöttük a vidéki pályázatok nagyobb támogatást élveznek. Hangsúlyozta, hogy a 2008 decemberében elfogadott előadó-művészeti törvényt érdemes megismernie annak, aki színházi neveléssel foglalkozik.

A szünetben kávéval és szendvicsekkel vendégelték meg a résztvevőket, miközben több társulat szórólapjait, plakátjait olvasgathatták az érdeklődők, így például az 1996-ban alapított Káva Kulturális Műhely aktuális előadásait hirdető anyagokat (*Szent Család, Digó, Istenek ajándéka, Hinta, Bábok*), vagy éppen a 17 éve működő, az első magyarországi, sőt közép-európai színházi nevelési társulat programjairól szóló prospektusokat (*Fogságban, Fivérek, Csontketrec*).

A szünet után kötetlen beszélgetés folyt a színházi nevelés közoktatásban elfoglalt helyéről és szerepéről. Ennek célja többek között a hatékonyabb együttműködés kialakítása volt. A résztvevők – Tóth Zsuzsanna, Perényiné Losonczi Júlia, Kaposi László, Takács Gábor, Hajós Zsuzsa és Novák Géza Máté – a nézők kérdései

mentén haladva járták körül a színházi nevelés problémakörét, akadályait, hátráltató tényezőit. Felvetődött a finanszírozás kérdése is, amelyre egybehangzóan az volt a válaszként megfogalmazott megoldási lehetőség, hogy erre csakis a pályázatok adhatnak megoldást.

A második nagyobb kérdéskör a hely, a helyszín kérdése volt. A jelen lévő pedagógusok jelezték, hogy mennyire nehéz iskolaidőben, délelőtt, a szakórákat elhalasztva, az igazgatóval és az osztályfőnökökkel egyeztetve elvinni a gyerekeket az adott művelődési intézménybe. Ez alatt az idő alatt nem csupán a tiszta játékidő számít „kiesésnek”, hanem maga az utazás is. A helyszín kérdésköréről több társulat képviselője is beszélt: a témából adódóan a cél mindenképpen az általános élethelyzetekhez való bensőséges viszony és ezzel együtt az önkéntes motiváció kialakítása. Ehhez azonban szükség van az iskolától eltérő környezetre. A Nyitott Kör továbbá azt is jelezte, hogy ők adott esetben akár ki is mennek az iskolákba.

Ugyancsak egy gyakorlópedagógustól hangzott el az az észrevétel, miszerint nincsen semmilyen segítsége, semmilyen támasza a tanárnak, amikor „felbolygató” előadás után visszatérnek az iskolába. Erre is született megoldás, hiszen a Kerekasztal minden foglalkozás után készít a pedagógusnak egy segítő csomagot, amely támaszt nyújthat a tanárnak abban, hogy az előadás után hogyan kezelje a tanulóit.

Zárásként az a kérdés is elhangzott, hogy van-e arra irányuló szándék, hogy a közoktatásban is kötelező jelleggel jelen legyen a színházi nevelés? Erre Trencsényi László adott kimerítő választ, amely rendkívül elgondolkodtató volt. Ha kötelező lenne, akkor a gyermekek esetleg kényszerként élnék meg, továbbá a magyarországi rendszerbe is nehezen lehetne beépíteni a színházi nevelést, de ennek ellenére a színházi nevelési csoportok tehetnek, sőt tenniük is kell lépéseket az iskolák felé.

Főző, Ágnes: Theatre education network for public education

Az írás szerzőjéről

Főző Ágnes

Keleti Károly Közgazdasági Szakközépiskola, Budapest, Magyarország